

עין משפט
גד מצוה

ג א ב ג מיי פ"ח מהל' שפירות הל' ו סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שכ סעיף ד:
ד ד ה ו מיי שם טור ש"ע שם סעיף ה':
ה ז ח ט מיי שם הל' ב טוש"ע שם סעיף ג:
ו י מיי שם הל' ד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שכא סעיף א':
ז ח מיי שם טוש"ע שם סעיף ב:
ח ל מ מיי שם ועיין במ"מ טוש"ע שם סעיף א':

הגהות הב"ח

(א) גמ' מקבלי בריבעתא ואזל איזו: (ב) שם קנים מאי עבידתיהו. כ"כ עיין פ' המוכר את הבית ד' ס"ט פרש"ס קנים מאי עבידתיהו מה לריבס לברס קנים הגדילים בקרקע דקנים סתמא משמע ליה במקום גידולן כמו חילת הקנים קנים המחולקין מפולקין שמעמידין תחת הגפנים כדי שיחיו הגפנים וקופין והאשכולות תולין בחזיר ולא יתקלקלו בקרקע וקורין להו פאשיל"ש:
(ג) רש"י ד"ה חצילא פאלי"א. כ"כ גלשון אשכנז ממש"ט גאב"ל: (ד) תוס' ד"ה בלמא וכו' הוא בסמ"ך. כ"כ וכן פירשבי"ס פ' ח"ה דף ג"ח ע"א:

קג:

ואזל הוא ויהיב בריבעא. תימה דהכא משמע דבעל הבית שקיל פחות מן הארים ובכל דוכתי משמע שהארים נוטל פחות כדאמרינן במי שאחזו (גיטין דף עד:): כ"ע דלו תלת ושקלי ריבעא ואת דלי ארבעה ושקיל תילתא ולקמן ארים אומר למחזה ירדתי ובעל הבית אומר לשליש הורדתיו משמע שארים רגיל לנטול פחות ולא יותר וי"ל דהכא איירי שהארים נותן זרע אבל בכל דוכתי איירי שבעל הבית נותן זרע או בכרמים ופרדסים שאין לר"ך זרע דאיכא אתרא דעבדי הכי דאריסא יתיב צורא ואיכא אתרא דעבדי הכי דמרי ארעא יתיב צורא כדאמר לעיל בסוף אחזרו נשך (דף עד:): **בוכרא** ו**טפתא**. פרי"ח חריץ וכן חריץ שכן רגילים לעשות סביבות השדה מחוץ לגדר כדאמרינן בסוף פרק בית כור (כ"ב דף קמ:). ובערוך [ערך ארכנתא] פ"י כפירוש הקונטרס: **בלמא**. פירוש שמירה כמו פיו בלוס (בבברות דף מ:). פירוש סגור וכן בולס עצמו בשעת מריבה שילחי כסוי הדס (חולין דף פט:).
אבל אולר בלוס דסוף פרק התקבל (גיטין דף סו. וס' ד"ה בלוס) הוא בסמ"ך (ו) כמו עיסה בלוסה מעורב בפרק כלל גדול (שבת דף עו:). ואזכרות בלוסין בצ"ר (פרשה ט:): **מנכה** לו מחבורו. צין בחכירות צין בקבלנות איירי כדאמר בגמרא ואלע"ג דמתן לקמן (דף קה:). המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב אס מכת מדינה היא מנכה לו מחכירותו ולא איירי אלא בחכירות דבקבלנות אינו מנכה לו אלא נוטל שליש או רביע כמו שהתנה כדפירש לקמן בקונטרס מ"מ הכא בסיפא מנכין לו כיון דל"ל בית השלחין דלא איבעי ליה למימר כיון דקאי בגווה מדאמר זו כדאמר בגמרא ש"מ שרופה לומר כל זמן שהתא בית השלחין כמו שהיא עכשיו שיש בה מעין:
דאפשר

דבעל הבית וחזירא גופיה דאריסא דבעל הבית נטירותא יתירתא דאריסא ואמר רב יוסף [ב] [מרא וזבילא ודוולא וזונקא דבעל הבית אריסא עביר בי יאורי: כשם שחולקין ביין כך חולקין בזמורות ובקנים: [ו] קנים מאי עבידתייהו אמרי דבי רבי ינאי קנים המוחלקין שבהן מעמידין את הגפנים: ושניהם מספקין את הקנים: למה לי מה טעם קאמר מה טעם שניהם חולקין בקנים משום דשניהם מספקין את הקנים: **מתני'** המקבל שדה מחבירו והיא בית השלחין או בית האילן יבש המעין ונקצץ האילן אינו מנכה לו מן חבורו יאם אמר לו חבור לי שדה בית השלחין זו או שדה בית האילן זה יבש המעין ונקצץ האילן מנכה לו מן חבורו: **גמ'** היכי דמי אילימא דביש נהרא רבה אמאי אינו מנכה לו מן חבורו [ו] לינימא ליה מכת מדינה היא אמר רב פפא ידיביש נהרא זוטא דאמר ליה איבעי

בזמורות ובקנים ושניהם מספקין את הקנים: **גמ'** תנא מקום שנהגו לקצור אינו רשאי לעקור לעקור אינו רשאי לקצור **ושניהם מעכבין** זה על זה לקצור אינו רשאי לעקור האי אמר בעינא דרתבבן לי ארעאי והאי אמר לא מצינא לעקור אינו רשאי לעקור האי אמר בעינא דתינקר ארעאי והאי אמר בעינא תיבנא ושניהם מעכבין זה על זה למה לי מה טעם קאמר מה טעם לקצור אינו רשאי לעקור לעקור אינו רשאי לקצור משום דשניהם מעכבין זה על זה:
לחרוש אחריו יחרוש: פשיטא בלא צריכא באתרא דלא מנכשי ואזל איהו ונכיש מהו דתימא אמר ליה האי דנכישנא אדעתא דלא כריבנא לה קמ"ל [א] דאיבעי ליה לפרושי ליה: הכל במנהג המדינה: הכל לאתויי מאי לאתויי הא דת"ר י מקום שנהגו להשכיר אילנות על גבי קרקע משכירין מקום שאין נהגו להשכיר אין משכירין מקום שנהגו להשכיר משכירין פשיטא בלא צריכא דכ"ע יחבי בתילתא ואזל איהו ויהביה בריבעא מהו דתימא דאמר ליה האי דבצרי לך אדעתא דלא יהיבנא לך באילנות קמ"ל דאיבעי ליה לפרושי ליה: מקום שנהגו שלא להשכיר אין משכירין: פשיטא בלא צריכא דכ"ע מקבלי [ו] בריבעא ואזל איהו וקיבלה בתילתא מהו דתימא א"ל האי דטפאי לך אדעתא דיהבת לי באילנות קמ"ל דאיבעי ליה לפרושי ליה: כשם שחולקין בתבואה כך חולקין בתבן ובקש: אמר רב יוסף בבבל נהיגו דלא יחיבי תיבנא לאריסא למאי נפקא מינה דאי איכא איניש דיהיב עין יפה הוא ולא גמרינן מיניה אמר רב יוסף יבוכרא וטפתא וארכבתא וקני דחזירא

בזמורות ובקנים ושניהם מספקין את הקנים: **גמ'** תנא מקום שנהגו לקצור אינו רשאי לעקור לעקור אינו רשאי לקצור **ושניהם מעכבין** זה על זה לקצור אינו רשאי לעקור האי אמר בעינא דרתבבן לי ארעאי והאי אמר לא מצינא לעקור אינו רשאי לעקור האי אמר בעינא דתינקר ארעאי והאי אמר בעינא תיבנא ושניהם מעכבין זה על זה למה לי מה טעם קאמר מה טעם לקצור אינו רשאי לעקור לעקור אינו רשאי לקצור משום דשניהם מעכבין זה על זה:
לחרוש אחריו יחרוש: פשיטא בלא צריכא באתרא דלא מנכשי ואזל איהו ונכיש מהו דתימא אמר ליה האי דנכישנא אדעתא דלא כריבנא לה קמ"ל [א] דאיבעי ליה לפרושי ליה: הכל במנהג המדינה: הכל לאתויי מאי לאתויי הא דת"ר י מקום שנהגו להשכיר אילנות על גבי קרקע משכירין מקום שאין נהגו להשכיר אין משכירין מקום שנהגו להשכיר משכירין פשיטא בלא צריכא דכ"ע יחבי בתילתא ואזל איהו ויהביה בריבעא מהו דתימא דאמר ליה האי דבצרי לך אדעתא דלא יהיבנא לך באילנות קמ"ל דאיבעי ליה לפרושי ליה: מקום שנהגו שלא להשכיר אין משכירין: פשיטא בלא צריכא דכ"ע מקבלי [ו] בריבעא ואזל איהו וקיבלה בתילתא מהו דתימא א"ל האי דטפאי לך אדעתא דיהבת לי באילנות קמ"ל דאיבעי ליה לפרושי ליה: כשם שחולקין בתבואה כך חולקין בתבן ובקש: אמר רב יוסף בבבל נהיגו דלא יחיבי תיבנא לאריסא למאי נפקא מינה דאי איכא איניש דיהיב עין יפה הוא ולא גמרינן מיניה אמר רב יוסף יבוכרא וטפתא וארכבתא וקני דחזירא **ובכורא** ו**טפתא** ו**ארכבתא** ו**קני דחזירא** [ב] [בלמא

בזמורות. הקלוזין מן הגפנים: **בקנים**. מפרש בגמ' קנים המעמידים את הגפנים שקורין פוש"ל: **ושניהם מספקין את הקנים**. החדשים בכל שנה שאין על הארים אלא לעבוד ולשמור אבל שאר דברים על שניהן. וסיפא דמתניתין ליתא אלא בקבלנות דאי בחכירות לא שייכא חלוקה: **גמ'** **ושניה מעכבין**.

לשנות מן המנהג: **האי אמר**. בעל הקרקע אי אפשר שתעקור דבעינא דמיתבנן ארעאי שישאלו בה מן הקשין ויהא לה לזבל לזריעתה לשנה הבאה: **והאי אמר**. אס בעל הבית אמר עקור מני האי למימר ליה לא מצינא מיטרת שהקצירה נוחה מן העקירה: **דסיקרי**. שתתא נקיה שאינה לריכה לזבל: **צעינא סיננא**. אני לר"ך תבן לבהמותי ואי אפשר שמשאר בקרקע: **שניסן מעכבין** זה על זה **למה** לי כיון דמתן בתרוייהו אינו רשאי מכלל דזימנין דניחא ליה למר בהכי ולמר בהכי וזימנין איפכא: **משום דשניהם מעכבין**. כלומר מפני ששניהן יש להם טענה לכאן ולכאן: **ואזיל איזו ונייש**. צעוד שהתבואה מחוברת ותלש ממנה עשבים רעים אלא שלאחר מכאן חזרו וגדלו בהן קצת מהן: **ולא כריבנא ליה**. שלא אחרוש עוד אחריה שהניכוש במקום חרישה שלאחר הקצירה היא למנוע עשבים הרעים: **שנהגו להשכיר אילנות**. עס שדה לכן שיטול הארים חלקו בפירות האילן אע"פ שאינו טורח בהן שאין לריכין לעבודה: **משכירין**. כלומר מסתמא הן מושכרין: **יהיבי בתילתא**. נותנין קרקעות לאריסין ע"מ שיטלו הן חלק שלישי וארים שני חלקים: **ואזל איזו ויהיב דריבעא**. שלא יטול הוא אלא רביע והארים שלשה חלקים: **דבצרי** לך. שאני נוטל פחות משאר בעלי בתים: **מקבלי דריבעא**. ע"מ ליתן לבעל הקרקע רביע בתבואה: **בוכרא וטפתא וארכבתא וקני דחזירא דבעל הבית**. סביבות השדה עושין חריץ ונותנין העפר על המיזר להגביה סביבותיו ולחזקו זמן כשנידש חוזר הוא ומוסיף עליו עפר שנית וכן שלישי. ראשון קרי בוכרא והשני טפתא לשון ריבוי דמטפי לה והשלישי קרי ארכבתא: **קני דחזירא**. קנים שנועזים בצרך לארוג בו קוצים או נסרים סביבות השדה: **דבעל הבית**. עליו יליאה זאת לעשות: **חזירא גופיה**. הקוצים שאורגין בו סביב הקנים דאריסא: **עיקר בלמא**. עיקר שמירה שאי אפשר בלא היא: **נטירותא יתירתא דאריסא**. עליו להוציא שאינו עושה אלא להקל מעליו שלא ינטרך לטרוח כלל בשמירתה: **מרא**. פוש"ר בלע"ז:

וזבילא. [ו] פאלי"א: ודוולא. דלי להסקות שדה: וזונקא. נוד למלאות במקום שנוהגין לדלות צנודות: **אריסא עביר צי יאורי**. עליו לעשות חריצין משפת הנהר עד סוף השדה חריצין הנהר שכשדולין המים מן הנהר שופכין בחריצין והחריצין מוליכין עד סוף השדה והיא שותה מאיליה: **מוחלקין**. שניטלה קליפתן מחשוף הלצן שעליהן: **שניהם מספקין למה** לי. פשיטא כיון דתנא דלשניהן הן וחולקין בהן ממילא שמעינ דשניהן מספקין את החדשים דאי לא יהיב מעיקרא אמאי פליג ציטנים: **בתנאי' צים השלחין**. קרקע יבישה דלא דייה במי הגשמים וממעין שבה משקה אותה: או **צים האילן**. ובשציל האילן ההוא חביבה על הארים שנוטל חלק בפירות בלא טורח: **מן חבורו**. אס קיבלה ממנו בחכירות כך וכך כורין לשנה דמעיקרא לא גלי דעתיה דמשום מעיין או אילן טפי לה בחכירותה: **חבור** לי **צים השלחין** זו. גלי דעתיה דבשציל שהוא צית השלחין טפי לה וחכרה ממנו: **גמ' נהרא רבה**. שהכל משקין ממנו: **נימא ליה מנס מדינה היא**. ותמן לקמן בפירקין (דף קה:). המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב או שנסדפה אס מכת מדינה היא מנכה מן החכירות: **נהרא זוטא**. אמת המים שהמשיכו מן הנהר הגדול אלא הבקעה להסקות ממנה:
משכחת

המקבל שדה מחבירו פרק תשיעי בבא מציעא

מסורת הש"ס

(א) וגי' הערוך ערך כלס כלמי פ"י סייג לסתום הפירות],

הגהות הגר"א

[א] גמ' דאיבעי כו'. כ"כ ר"ל דה"ג וזני מהי אף אס שתק בע"ה. הרמ"ה: [ב] שם בלמא. כ"כ פ"י סייג. לשון הר"ף: [ג] שם מרא חצילא. כ"כ מרא. חצילא. לשון הרמב"ם הקדרום שחופרין בו הארץ. והכלים שנושאין בהם העפר ומפרש דכל זה ה"ה בחומר והטור חלק עליו בזה וכן ב"ה ורואיה ממה שמציין על סיפא דמתני' כשם כו': [ד] שם נמנא כו'. כ"כ ר"ל בחכירות ועי' רש"י כאן ולקמן ק"ה ב' במתני' ועיין תוס' ד"ה מנכה כו'. מ"מ דלא טעור (ועמ"ס רבינו נח"מ סי' שרי"א ס"ק ב'):

לעני רש"י

פרש"י ל' פרישיל"ש].

המוכות גפן.

פרש"י ר' פריש"ר].

מער.

פאלי"א [פיל"א]. יעה

(כלומר כך שטוחה בעלת ידית ארוכה).